

"SKYD EFTER BENENE"

INTRODUKTION	2
POLITIET MELLEML MAGT OG DEMOKRATI – Samfundsfaglig del	3
MAGTBEGREBET	3
MAGTFORDELINGEN I DANMARK	3
PRESSEN – DEN FJERDE STATSMAGT?	4
POLITIET OG MAGTBEGREBET	5
DEMOKRATI OG RETSSIKKERHED.....	6
DET DANSKE RETSSYSTEM.....	7
LITTERATUR OG HENVISNINGER	8
SLUMSTORMERE, BZ-KULTUR OG AUTONOME.....	9
SLUMSTORMERBEVÆGELSEN.....	9
SLAGET OM BYGGEREN – APRIL/MAJ 1980	10
BZ-KULTUR	11
RYDNINGEN AF ALLOTRIA – JANUAR 1983.....	13
DE AUTONOME.....	14
18 MAJ. 1993 – Optøjer på Nørrebro	16
INDLEDNING - DANMARK OG EDINBURGHAFSTEMNINGEN.....	16
FREDELIG VALGFEST PÅ NØRREBRO.....	17
EN EF-FRI ZONE	18
POLITIET MOBILISERES	18
AKTIVISTERNE MOBILISERES PÅ SANKT HANS TORV	19
EN REGN AF BROSTEN	21
TRÆK PISTOLERNE	21
SKUD AFFYRES	22
TIDSLINJE.....	24
POLITISK, RETSLIGT OG MEDIEMÆSSIGT EFTERSPIL	25
LITTERATUR OG HENVISNINGER	27

"SKYD EFTER BENENE"

- et undervisningsmateriale om 18. maj 1993 til gymnasium og HF

INTRODUKTION

Natten mellem den 18. og 19. maj 2013 er det 20 år siden, at politiet under kampe med brostenskastende demonstranter på Nørrebro i København, trak deres tjenestepistol og affyrede i alt 113 skud – henholdsvis op i luften og ind i menneskemængden. Urolighederne er de voldsomste i Danmark i nyere tid, og det var første gang siden 2. Verdenskrig, at dansk politi havde skudt direkte ind i en folkemængde. TV transmitterede direkte fra kampene, som i løbet af få timer også blev genstand for verdenspressens opmærksomhed. Ingen blev dræbt under optøjerne, men både betjente og demonstranter blev såret af henholdsvis kasteskyts og skud. Politiets adfærd under urolighederne gav anledning til megen diskussion og flere undersøgelser af forløbet blev igangsat – det endelige punktum for disse, blev først sat i august 2000. Aftenen fik stor betydning for måden, hvorpå politiet fremover skulle komme til at arbejde. For flere af de implicerede demonstranter og politifolk har den traumatiske nat i maj 1993 også haft menneskelige konsekvenser og flere er den dag i dag stadig påvirket af begivenhederne. Når politiet i dag står over for en større indsats på gadeplan, står 18. maj klar i hukommelsen. Politiets håndtering af eksempelvis rydningen af Ungdomshuset i 2007 og COP15 i 2009, skal ses i lyset af begivenhederne den skæbnesvangre nat i maj 1993.

POLITIET MELLEML MAGT OG DEMOKRATI – Samfundsfaglig del

MAGTBEGREBET

Magt er et begreb som de fleste kender, men det er ikke sikkert vi forstår det ens. Magt er forbundet med et bevidst væsens evne til at sætte sin vilje igennem. At have magt er derfor forbundet med, at man både har mod på og evne til at anvende fysisk tvang, hvis det er nødvendigt for at kunne sætte sin vilje igennem. Dette gælder både den individuelle magt, som en bankrøver udøver over et bankpersonale, når han tilegner sig et bytte, men det gælder også for den samfundsmæssige magt, en regering udøver, når den eksempelvis opkræver skatter eller fængsler domfældte. Forskellen er, at regeringens magt – og eventuelle voldsanvendelse – er legal. Regerings magt er legitim (lovlig) i kraft af, at den er institutionaliseret (lovbestemt), hvilket vil sige, at den er gjort til en institution og dermed er bragt i en fast og traditionsbunden form. I et demokrati vil magten som regel være legitim, altså moralsk berettiget, mens bankrøverens voldsanvendelse vil være vilkårlig og illegitim (ulovlig).

Besiddelsen af magt giver den magthavende handlefrihed på de områder, hvor han har magt. Den sovjetiske diktator, Josef Stalin (1878-1953), havde eksempelvis ubegrænset politisk magt, og således også en næsten ubegrænset handlefrihed på bekostning af det sovjetiske samfunds borgere. Magtfordelingen i Danmark er i dag sammensat på en måde, hvor man søger at opnå individets frihed og rettigheder.

Demokrati betyder folkestyre, folkevælde eller folkeligt selvstyre. Ordet kommer af det græske *demos*, der betyder folk, og ordet *kratos*, der betyder magt eller væld.

MAGTFORDELINGEN I DANMARK

I Grundloven af 1849 adskiltes og fordeltes magten i Danmark ud på tre forskellige instanser. Den lovgivende (Folketinget), den dømmende (domstolene) og den udøvende magt (regeringen). Folketinget er Danmarks nationale parlament og er samtidig besidder af den lovgivende magt i landet. Det er dermed kun Folketinget og dets 179 medlemmer, der kan vedtage love og bestemme hvilke regler der skal gælde i Danmark. Den dømmende magt varetages af domstolene. Denne instans har til opgave at afgøre, hvordan lovene skal fortolkes, og om folk har overtrådt de love som Folketinget har vedtaget. Folketinget, regeringen eller for den sags

skyld pressen, kan ikke blande sig i, hvad en dommer skal dømme og kan heller ikke afsætte en dommer. Domstolene skal kun forholde sig til, hvad der står skrevet i loven, og de er uafhængige af alt andet. Den udøvende magt varetages af regeringen, og det er dermed dennes opgave at regere landet efter de love, som Folketinget har vedtaget. Formålet med at adskille magten ud på tre forskellige uafhængige organer er at sikre borgernes frihed – herved undgår man magtmisbrug og vilkårlighed. På den måde kontrollerer og opvejer de tre instanser hinanden, så der ikke er én enkelt myndighed, der får for meget magt. Forestil dig, at det var én og samme person, f.eks. en enevældig konge, der havde de tre magtinstanser samlet hos sig. Så ville kongen både kunne arrestere folk - ved brug af sin udøvende magt - og dømme dem – ved brug af den dømmende magt - oveni købet ud fra love, som han selv havde lavet - ved brugen af sin lovgivende magt.

Magtfordeling er et centralt kendetegn ved en demokratisk stat. Hvordan man udformer magtfordelingen er forskellig ud fra, om den skal virke i et *parlamentarisk demokrati* som det danske, britiske og tyske eller i et helt eller delvist *præsidentialstyre* som det amerikanske og franske. Magtfordelingen er i Danmark formuleret i Grundlovens § 3.

I 1700tallet udtænkte filosoffer især to vigtige principper, som anses for grundlæggende for det moderne demokrati. Det første princip er Charles-Louis de Secondat Montesquieus (1689-1755) tanke om magtens tredeling. Det andet princip er Jean-Jacques Rousseaus (1712-1778) idé om en *samfundspagt*, der indebærer, at borgerne afgiver magt til de folkevalgte mod til gengæld at blive beskyttet mod overgreb ved hjælp af frihedsrettigheder. Man gjorde op med den dengang herskende statsform – enevælden, hvor al magten var placeret hos én regent. I Grundlovens kapitel 8. ses sådanne frihedsrettigheder, for eksempel ytringsfrihed og retten til at forsamles og demonstrere sine synspunkter.

PRESSEN – DEN FJERDE STATSMAGT?

Vi har nu hørt om magtens tredeling, der var inspireret af oplysningstidens filosoffer. Men faktisk omtales pressen i dag ofte som værende en form for *fjerde statsmagt* – men hvilken magt har pressen da? Mange anser i dag pressen og medierne for at være en slags overmagt, der kan true – og måske endda vælte – andre magtinstanser i samfundet. Den moderne medie- og kommunikationsverden har stor indflydelse på, hvordan den enkelte borger tænker og kan

dermed være med til at præge befolkningens holdning til eksempelvis den siddende regering, økonomiske forhold, den politiske sfære osv.

I magtsammenhænge har medierne altid spillet en dobbeltrolle. På den ene side har de været magtens forlængede arm og redskab til at legitimere andre instansers magtudøvelse. Især i diktaturstater, hvor magten er centreret omkring én eller få personer, har man traditionelt været meget bevidste om vigtigheden af pressen. I Hitlers Nazi-Tyskland gjorde man for eksempel en stor indsats for at tegne et forskruet fjendebillede af jøder, ved massiv brug af propaganda. Som det første, har tyranner altid søgt at få kontrol over pressen og medierne. I pluralistiske samfund – som det danske – er funktionen anderledes. Her fungerer mediemagten ideelt set som et modspil til de andre magter - som magtkontrol og magtkritik. Til dette knytter sig en forestilling om en fri presse som kontrolinstans over for magthaverne, men som nævnt, er der også risikoen for pressens rolle som magtens talerør og medløber, hvilket i sidste ende kan farve befolkningens syn på givne sager.

Forslag til arbejdsspørgsmål:

- Hvilke problemer kan en fri presse give?
- Kan du komme i tanke om episoder, internationalt eller nationalt, hvor pressen har haft en afgørende rolle i afsløringer?

POLITIET OG MAGTBEGREBET

Det er en udbredt misforståelse at den udøvende magt, når man snakker magtens tredeling, repræsenteres af politiet. Det er som tidligere nævnt regeringen, der varetager denne. Selvom politiet sandt nok er et magtfuldt organ, fungerer det blot som en myndighed, hvorigennem regeringen kan udøve sin magt – ligesom bl.a. militæret og skattemyndighederne. Det er Folketingets lovmæssige vedtægter, der danner rammen for politiets arbejde.

Politiet er opbygget efter en hierarkisk struktur, hvor magten går oppefra og ned. Det vil sige, at Justitsministeren er politiets øverste foresatte og under ham kommer først rigspolitichefen, derpå politidirektører og til slut de menige politibetjente.

Politiet har i Danmark monopol på fysisk magtanvendelse – man kalder det også voldsmonopol. Dette vil sige, at det ved lov kun er legitimt for politiet at bruge fysisk magt i det offentlige rum. Med voldsmonopolet skal politiet sørge for at opretholde sikkerhed, fred og orden. Magtmidlerne er almindeligvis håndkraft, eksempelvis førergreb og selvforsvar, håndjern,

stav, tjenestehund (særligt trænet og godkendt hund), tåregas og skydevåben (9 mm pistol og undtagelsesvis maskinpistol). Disse magtmidler bruges både passivt for at afværge angreb og aktivt, for eksempel ved gennemførelse af anholdelser eller rydning af gaden. Valget af magtmiddel skal tilpasses formålet med anvendelsen, og brugen skal derfor altid være både nødvendig og forsvarlig.

Førergreb er et greb, hvormed en person kan holdes fast og tvinges til at følge med, typisk ved at armen vrides om på ryggen

Magtanvendelse er et begreb vi bruger om indgreb i et individs ret til selv at bestemme sit opholdssted og sine handlinger.

I strafferetsplejen opererer man med et begreb kaldet **proportionalitetsgrundsætningen**. Denne grundsætning lyder på, at der skal være et rimelig forhold mellem et tvangsindgreb og formålet hermed. Et mere indgribende magtmiddel må ikke anvendes, hvis formålet kan opnås ved et mindre indgribende middel.

DEMOKRATI OG RETSSIKKERHED

I moderne demokratier er retssikkerhed en helt central grundsten. Retssikkerheden er de rettigheder, som du som borger har i samfundet over for staten, og samtidig den beskyttelse du har imod indgreb fra statens side. Først og fremmest betyder retssikkerhed at vi som borgere har mulighed for at få kendskab til, hvilke regler der gælder – hvad er forbudt og hvad er lovligt. En anden væsentlig del er at vi alle behandles ens – man taler om ”lighed for loven” – og det er dermed de samme regler der gælder for os alle sammen, uanset køn, hudfarve osv. En anden grundsætning i vores samfund er, at du er uskyldig, indtil andet er bevist. Ingen kan dømmes uden at have været for retten, og du har krav på at blive dømt af en neutral og uafhængig domstol. Bliver du anholdt, skal du indenfor 24 timer stilles for en dommer, der så tager stilling til, om der er grundlag for politiets anklage – dette hedder, at man bliver taget i ”grundlovsforhør”. Et andet træk, der sikrer borgerne mod indgreb fra staten er, at politiet skal have tilladelse fra en dommer før de må gå ind i ens hjem, aflytte telefoner osv. En sidste væsentlig del af vores retssikkerhed er åbenhed og mulighed for at klage, hvis man er uenig i rettens afgørelse. I Danmark har vi forskellige organer, til sikring af dette.

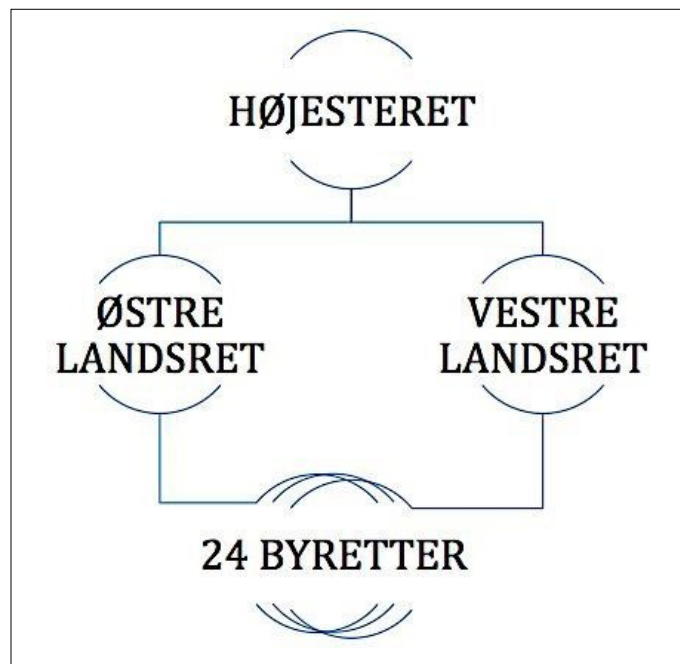
DET DANSKE RETSSYSTEM

Det danske retssystem er baseret på det såkaldte to-instansprincip. Det vil sige, at man normalt kan appellere en sag, hvis man er uenig med rettens afgørelse. Man kan altså klage over dommen til en højere instans, som så tager sagen op på ny.

De fleste sager i Danmark både starter og slutter i byretten, men er man uenig i byrettens afgørelse, kan man få en ny vurdering af sagen i landsretten ved at anke sagen. Den højere instans kan enten bekræfte (stadfæste) eller ændre dommen fra den lavere instans.

I Danmark er der 24 byretter og to landsretter: Vestre og Østre Landsret. Landsretterne behandler oftest sager, der er anket fra en byret, men enkelte større sager kan starte direkte i landsretten. Højesteret er den tredje og sidste dømmende instans i Danmark, og her behandles kun ankesager. Jo højere op i systemet man kommer, desto mere komplicerede kan sagerne typisk også være at afgøre. Derfor er der ligeledes forskel på, hvor mange dommere der behandler sagen i de forskellige instanser – normalt er der flere dommere til at behandle sagen, jo højere instans den kommer til. Den vigtigste opgave for Højesteret er at fastlægge, hvordan dommere i by- og landsretter skal dømme. Derfor behandler Højesteret oftest principielle sager – som regel typer af sager, der ikke tidligere er behandlet ved domstolene, eller sager, hvor man skal finde ud af hvordan loven skal tolkes og forstås.

I Danmark har man som udgangspunkt som sagt ret til at få sin sag prøvet i to instanser: byret og landsret. Procesbevillingsnævnet afgør dog også om man kan få lov til at få prøvet sin sag for den tredje og sidste instans, Højesteret. Rigsadvokaten er den eneste offentlige anklager, og det er ham, der varetager udførelsen af straffesager ved Højesteret. Rigsadvokaten behandler desuden klager over statsadvokaternes afgørelser vedrørende strafforfølgning og klager over politifolks adfærd.

Figuren illustrerer det danske retssystems hierarkiske opbygning.

LITTERATUR OG HENVISNINGER

Gyldendals og Politikens Danmarkshistorie bind 10, Fra reaktion til grundlov, 1800-1850, af Claus Bjørn (2003).

Gyldendals og Politikens Danmarkshistorie bind 11, Det folkelige gennembrud, 1850-1900, af Kristian Hvidt (2004).

Politi 1682-2007, af Henrik Stevnsborg (2010).

De autonome – en bog om og af den autonome bevægelse, autonomt forlag (maj 1994).

”Politoloven” af 2004 – gældende. Indbefatter bl.a. bestemmelser for brug af politiets magtmidler;

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=1836>

Om danske domstole; www.kenddinret.dk

SLUMSTORMERE, BZ-KULTUR OG AUTONOME

De voldsomme uroligheder på Nørrebro natten mellem d. 18. og 19. maj 1993, kan på mange måder ses som en kulmination på års konfrontationer mellem ordensmagt og aktivister. Det hele startede fredsommeligt med Slumstormerbevægelsen.

SLUMSTORMERBEVÆGELSEN

I 1960'erne og 1970'erne sydede Vesteuropa af internationalt ungdoms- og studenteroprør. De nye generationer ønskede mere personlig frihed og mente, at de havde både evnerne og retten til selv at skabe sig en tilværelse ud fra egne behov og visioner. I den forbindelse fandt man det helt legitimt at sætte sig op imod autoriter – såsom politikere og politi. En bredt sammensat gruppe af unge, kaldet "Slumstormerne", iværksatte i denne periode ulovlige besættelser af tomme og faldefærdige ejendomme i protest mod den boligpolitik, som på daværende tidspunkt blev ført i Danmark. Baggrunden var den store boligmangel, og især manglen på billige ungdomsboliger. Ved at besætte de tomme boliger, ønskede de unge at sende et politisk budskab om behovet for rimelige boliger til rimelige priser til alle, der måtte have behov for det. Da husbesættelserne var ulovlige, blev politiet sat til at rømme bygningerne, hvilket som regel forløb fredeligt. Politiet kunne således ofte tilbageerobre de besatte ejendommene, mens de unge lå og sov.

Besættelse som aktionsform bredte sig i det danske samfund, og da en gruppe beboere fra Christianshavn i sommeren 1971 væltede et plankeværk for at indrette en legeplads på et netop rømmet kaserneområde, kunne de ikke vide, at det blev startskuddet til Danmarks mest langvarige og berømte besættelse – Fristaden Christiania. Hertil strømmede hippier, slumstormere med flere ind for at opbygge et samfund, som passede dem. Christiania fik i første omgang lov til at blive, da ejeren af området – Forsvarsministeriet – ikke umiddelbart havde planer for områdets fremtid, og politiet vurderede også, at det praktisk var umuligt at holde folk væk fra det lettilgængelige areal.

Christiania er et godt eksempel på, hvordan politikere og politi i første omgang blev overrumplede af den ukendte aktionsform, som bl.a. Slumstormerne gjorde brug af. Nogle gange lod politiet endda besætterne være i fred, indtil bygningerne eventuelt skulle nedrives eller bruges til andre formål. "Kampen om byens rum" forblev således ublodig frem til cirka 1980.

SLAGET OM BYGGEREN – APRIL/MAJ 1980

Vendepunktet skete i foråret 1980 ved slaget om Byggeren på indre Nørrebro. På en forladt byggeplads, havde lokale beboere i juni 1973 væltet hegnet og etableret en byggelegeplads for kvarterets børn og voksne, kaldet Byggeren. For de lokale var pladsen et åndehul, hvor man kunne færdes afsides byens larm og støj. Ligesom med Christiania, var politikerne ubesluttsomme med hensyn til, hvad der skulle ske med området. Dette ændrede sig i 1979, da Københavns Kommune besluttede, at Byggeren skulle nedrives til fordel for et gigantisk nybyggeri på pladsen. Byggerens brugere følte kommunens beslutning som et voldsomt overgreb, og da håndværkere i slutningen af marts 1980 mødte op for at påbegynde nedrivningen, havde lokale og sympatisører dannet blokade om pladsen. Håndværkerne var nødsaget til at gå med uforrettet sag, men vendte tilbage kort tid efter – denne gang assisteret af politifolk, der var blevet sat til at rydde blokaden, så nedrivningen kunne gå i gang. Demonstranterne gik til angreb med æg, kartofler, sten og flasker. Politiet fik først trængt menneskemængden tilbage, da de tog stavene i brug – derpå ryddede man i første omgang halvdelen af legepladsen. I de følgende dage flyttede de utilfredse lokale og sympatisører dog legeredskaberne og legehuse tilbage på pladsen igen, så den stod som før. Herefter anmodede kommunen politiet om at rydde hele den nu genopbyggede legeplads på én gang. Den 29. april 1980 jævnedes bulldozere Byggeren med jorden, og igen måtte politiet bruge stave for at pacificere menneskemængden. Demonstranterne byggede vejspærringer, satte lysreguleringer ud af kraft og tændte bål i gaderne. I mellemtiden fik aktivister mulighed for at genopbygge Byggeren på ny, efter den var blevet jævnet med jorden. Dagen efter fortsatte urolighederne med knuste butiksruder, tyverier og hærværk. Den 2. maj fjernede politiet både barrikader, beboere og sympatisører ved hjælp af stave, og den 3. maj blev Byggeren ryddet én gang for alle.

Slaget om Byggeren i 1980 blev en dramatisk kulmination og afslutning på 1970'ernes fredelige "slumstormeri" og venstresocialistisk beboeraktivisme. Begivenheden huskes især, grundet brugen af de fysiske magtmidler som både demonstranter og politi gjorde brug af – sådanne konfrontationer var man ikke vant til, men i det følgende årti skulle det vise sig at blive hverdagskost.

BZ-KULTUR

BZ-bevægelsen, også kaldet BZ-brigaden, videreførte i 1980'erne dele af ungdomsoprørets antiautoritære idealer og praksis ved ulovlige besættelser af faldefærdige ejendomme. Ligesom Slumstormerne, var man løst organiseret og bestod i det hele taget af en broget skare unge mennesker. Man omtalte dem: *Ungdom 80'* og *No Future* generationen, og de unge aktivister var øjensynligt også mere maskerede, mere bevæbnede og mere vrede end deres forgængere i 1960'ernes ungdomsoprør. Dette kom især til udtryk ved, at BZ'erne ved flere lejligheder forsøgte at komme i voldelig konfrontation med politiet. Formålet med BZ-bevægelsens husbesættelser var ikke altid entydigt, eftersom man ikke var en veldefineret politisk gruppering. Der forelå ikke nogen forkromet ideologi eller større plan med bevægelsens aktiviteter. BZ'erne var kendetegnet ved en blanding af kollektivismen og anarkisme, sammenblandet med en foragt for, hvad man betragtede som det kapitalistiske samfunds undertrykkelse af grupper og individer. Vigtigst var at leve et liv uden enhver form for myndigheders kontrol og indblanding, og man havde viljen til at gå langt i kampen for at opnå dette. At være BZ'er var en fuldtidsbeskæftigelse, en livsstil, og der var ikke plads til at have fritidsbeskæftigelse ved siden af.

Fremgangsmåden og forløbet omkring 1980'ernes besættelser og ordensmagtens rydninger, blev hurtigt en velkendt tradition. Både aktivister og politi vidste, hvad der skulle ske, når det kom til konfrontationer om de tomme bygninger; de unge barrikaderede sig og forsøgte at gøre politiets indtrængen så vanskelig som mulig. Ofte gjorde man brug af vejafspærringer, bål i gaderne og kasteskyts i form af

Højdepunktet for BZ-bevægelsen var besættelsen af et hus i Ryesgade i 1986, hvor op mod 1000 unge deltog i "forsvaret" af bygningen. Her ses et eksempel på, hvor omfattende barrikaderne kunne være.

brosten og flasker. Ved en enkelt lejlighed kastede BZ'ere tilmed en toiletkumme ned fra en bygning, for at ramme de udsendte betjente. Politiet gik hårdt til værks i forsøget på rydning, og det kom til tider til voldsomme sammenstød. Når politiet endelig fik ryddet en besat ejendom, besatte de unge et nyt hus, og det hele kunne mere eller mindre gentage sig.

Mursten og flasker gjort parat som kasteskyts. Ryesgade nr. 58, Østerbro. København.

I anden halvdel af 1980'erne begyndte BZ'erne at orientere sig mere og mere mod udlandet, samtidig med, at man antog en milits-lignende karakter; man iklædte sig ens blå kedeldragter, sorte hjelme og udstyrede sig med slagvåben, molotovcocktails og professionelle slangebøsser. Man satte nu fokus på især globale fænomener, som man anså for at

være forskyldt af imperialismen og kapitalismen. For blot at nævne nogle eksempler, resulterede dette i æg-kast mod statsministeren, ildspåsættelser af udenlandske ambassader og multinationale koncerner, såsom Shell. Denne udvikling og inspirationen fra udlandet, fik efterhånden grupperingen til at benytte betegnelsen "de autonome".

BZ-bevægelsen var aldrig nogen decideret folkebevægelse. I bevægelsens spæde år i starten af 1980'erne, havde nogle tusinder været på gaden, hvoraf enkelte hundrede boede, eller havde deres faste gang i de besatte huse – der var altså ikke tale om særligt mange aktive medlemmer set i forhold til de 5.1 millioner indbyggere, der på dette tidspunkt boede i Danmark. BZ'ernes offentlige gennemslagskraft bør dog ikke undervurderes. Der har næppe været et værtshus eller en skole, hvor man på dette tidspunkt ikke har diskuteret demokrati, retfærdighed og den danske samfundsmodel – foranlediget af BZ-brigadens provokationer.

Navnet **BZ**, kommer af ordet *besæt* omsat til de to enslydende bogstaver b og z.

Kollektivismen er den anskuelse, at kollektivet, hvilket vil sige fællesskabet, er højerestående end individet.

Anarkismen betragter enhver form for øvrighed (statsmagt), også en demokratisk stat, som et magtsystem, der gør mennesker ufrie. Anarkisten mener, at den moderne samfundsudvikling leder til kaos. Når anarkisme i dag forbindes med vold og terror, skyldes det en række mord på et antal statsledere, konger og præsidenter begået af anarkister i Europa i årrækken 1894-1901.

RYDNINGEN AF ALLOTRIA – JANUAR 1983

Efter længere tids forberedelse, igangsatte Københavns Politi den 11. januar 1983 en større rydningsaktion af BZ'ernes højborg Allotria, i Stengade-kvarteret på Nørrebro i København. Der var tilkaldt forstærkning i form af mandskab fra hele Sjælland og der var lånt transport- vogne, vandvogne og slanger af både Forsvaret og Civilforsvaret. Allotria havde været besat siden 1. maj 1982, og BZ'erne havde i bygningen etableret et kollektiv, hvor der bl.a. ofte blev afholdt punkkoncerter. Aktionen startede klokken 09.00, hvor en container med politifolk indeni, blev hejst op i tredje sals højde ved hjælp af en kran. Herfra gennembrød politiet muren og kom ind i ejendommen. Til politiets og offentlighedens store overraskelse, havde samt- lige BZ'ere forladt huset via en tunnel, som var gravet under gaden. Ad denne vej var de unge flygtet gennem en blikkenslagerbutik. Ud fra et vindue i bygningen hang et banner med tek- sten; "Vi bestemmer selv hvornår vi vil slås". Politiet blev latterliggjort og BZ'erne nød sympa- ti – ikke mindst fordi, at BZ'erne ved at forlade Allotria, var kommet uden om voldelig kon- frontation. Signalværdien heri var ikke ubetydelig.

De unges tilbagetog bragte et smil frem på læberne og BZ-bevægelsen nød faktisk flere steder sympati i disse år. Så meget, at Københavns Kommune til sidst gav bevægelsen, hvad de ønskede sig – deres eget hus. Den 30. oktober 1982 tildeltes BZ-miljøet således ungdomshuset på den famøse adresse Jagtvej 69. Ved åbningen kvitterede BZ'erne uhøfligt ved

Her ses, hvorledes en container med politifolk hejses op i 3. sals højde. Betjentene gennembryder muren få minutter efter.

at forsøge at give overborgmester Erik Weidekamp (S) buksevand, da han forlod huset. Det lykkedes ikke, og i stedet fik han en spand vand over sig. Sloganet fra de unge på denne sejr-aften lød; "Ingen tak til systemet".

Den 1. marts 2007 blev Ungdomshuset på Jagtvej ryddet i en aktion, der på flere punkter mindede om politiets indsats ved Allotria i 1983.

Den voldlige optrapning i løbet af 1980'erne, havde også indvirkning på politiets udrustning, hvilket kan ses på Politimuseet.

DE AUTONOME

De autonome udsprang af den tidligere BZ-bevægelse. Ordet *autonom* er oprindeligt græsk og sammensat af de to ord; *autos*, der betyder "selv" og *nomos*, der betyder "lov". Heri skal betydningen af ordet også findes; "Selvstyrende" eller "selvforvaltende". Autonome ønsker at frigøre sig fra det liberale demokrati, som bevægelsen foragter. I løbet af 1980'erne opstod flere af disse radikale militante grupperinger i Vesteuropa, hvoraf den mest kendte er *Rote Armee Fraktion*, der gennem 1970'erne og 1980'erne opererede med voldelige midler i forsøget på at fremprovokere revolutionære tilstande i Vesttyskland. Fraktionen havde både gidseltagning og adskillige politiske mord på samvittigheden. I Danmark gik de autonome dog ikke til sådanne yderligheder, men lod sig dog inspirere til navneforandringen, hvormed be-

vægelsen fortsatte sit virke ind i 1990'erne. De autonome gik til kamp mod bl.a. racisme, Øresundsbroen, mandschauvinisme og EU-Unionen, men var generelt mindre voldelige end deres forgængere i BZ-bevægelsen.

Billedet er fra besættelsen af Mekanisk Musikmuseum på Vesterbro i København (1990).

Forslag til arbejdsspørgsmål:

- Hvorfor tror du, at det autonome miljø den dag i dag nærmest er usynligt?
- Kan fremkomsten af internettet og sociale medier have ændret måden, hvorpå vi i dag ytrer utilfredshed med samfundet? I så fald, hvordan?
- Argumentér for eller imod, om der i det danske samfund anno 2013 er mindre plads til subkulturer.
- Er den almene dansker i dag mere autoritetstro, i forhold til for tyve år siden og hvilke samfundsmæssige forhold kan have haft indflydelse herpå?

18 MAJ. 1993 – Optøjer på Nørrebro

Nu har vi hørt om, hvordan forskellige grupperinger af unge mennesker fra 1960'erne, op igennem 1970'erne og 1980'erne ved flere lejligheder kom i konfrontation med politiet. Flere BZ-veteraner deltog i urolighederne den 18. maj 1993 på Nørrebro, og havde således ved tidligere lejligheder deltaget i sammenstød med politiet. Også flere af de ledende politifolk, der denne aften styrede slagets gang på Nørrebro, havde erfaring fra tidligere gadekampe. Hverken aktivister eller politifolk kunne dog forudse, hvor galt det ville komme til at gå maj-natten 1993. Det hele begyndte året før med en folkeafstemning.

INDLEDNING - DANMARK OG EDINBURGHAFSTEMNINGEN

Statsminister Poul Schlüter udskrev i maj 1992 folkeafstemning om "Traktaten om Den Europæiske Union", også kaldet Maastricht-traktaten, til afholdelse den 2. juni samme år. Traktaten havde til formål at styrke samarbejdet inden for det europæiske fællesskab på en række områder. De danske politikere følte sig overbeviste om, at danskerne ville stemme ja, og dermed støtte det udvidede samarbejde i EF – men sådan gik det ikke. Med 50.7% af stemmerne, blev resultatet af afstemningen et beskedent nej til traktaten. Det danske nej bremsede unionsprocessen brat og sendte EF ud i en alvorlig krise. Traktaten kunne nemlig kun træde i kraft, hvis alle medlemslande godkendte den. De danske politikere ønskede ligesom resten af EF at finde en løsning, hvormed man med forbehold alligevel kunne tilslutte sig traktaten. Afstemningen var af stor betydning for Danmark og det frygtedes, at Danmark som nation kunne blive isoleret fra EF – og måske endda være nødsaget til helt at udtræde.

Derfor forsøgte man sig med "det nationale kompromis", hvilket vil sige, at politikerne satte traktaten til afstemning på ny – denne gang med fire særegne danske undtagelsespunkter. Det nye udspil havde til formål at anerkende Maastricht-traktatens gyldighed med den særordning, at Danmark blev holdt uden for den fælles forsvarspolitik, den fælles mønt, unionsborgerskabet og det EF-bestemte politisamarbejde. Ved et EF-topmøde i Edinburgh den 12. december 1992, godtog medlemslandene Danmarks fire undtagelser – nu skulle den danske befolkning blot godkende Edinburgh-aftalen.

Knap et år efter afstemningen om Maastricht-traktaten, gik den danske befolkning nu på ny til stemmeurnerne. Datoen var den 18. maj 1993, og denne gang blev resultatet et lille flertal for den danske særordning. Ja-stemmerne talte 56.8% og nej-stemmerne talte 43.2% ved Edinburghafstemningen. Maastrichttraktaten kunne således træde i kraft den 1. november 1993, hvorefter det europæiske unionsprojekt kunne begynde. Dette betød også, at De Europæiske Fællesskaber (EF) omdannedes til Den Europæiske Union (EU).

Ingen kunne af gode grunde vide, hvilket voldsomt efterspil folkeafstemningen den 18. maj ville få selv samme aften og nat på Nørrebro i København.

Unionsborgerskab er rettigheder, der er tildelt statsborgere i EU's medlemslande. Unionsborgerskabet blev indført med Maastricht-traktaten i 1992 og giver bl.a. EU-statsborgere ret til fri bevægelighed og ophold inden for EU.

Daværende finansminister, Mogens Lykketoft (S) om konsekvenserne af et muligt nej til Edinburgh-aftalen, 1993:

https://www.youtube.com/watch?v=vVqp_rwd-R8

Daværende formand for Venstre, Uffe Ellemann-Jensen om mulige konsekvenser ved et nej til Edinburgh-aftalen, 1993:

<https://www.youtube.com/watch?v=l8R2eBDxstQ>

FREDELIG VALGFEST PÅ NØRREBRO

På afstemningsdagen har en gruppe modstandere af unionen, besluttet sig for at holde et større arrangement på Blågårds Plads på det indre Nørrebro. På pladsen er der opstillet en scene, hvorfra der i løbet af dagen er planlagt livemusik og taler. Arrangementet er sat til at starte klokken 18, og der er i det hele taget god stemning i luften. De danske forbehold i Edinburgh-aftalen betyder ikke meget på Nørrebro denne aften. Her er man imod EU og mange af arrangementets deltagere mener, at det er unfair og udemokratisk at afholde en afstemning, der i og for sig er samme pakke som der tidligere blev stemt nej til. Som forventet, afvikles arrangementet fredeligt. Da valgresultatet omkring klokken 22.00 bliver kendt, råbes der pludseligt fra scenen en opfordring til, at folk skal vandre til Christiansborg for at vise politikerne deres

utilfredshed med resultatet af afstemningen. Derpå bevæger knap 400 mennesker sig mod Nørrebrogade for at krydse søerne og gå i retning mod Christiansborg – en mindre strækning på omkring 2.5 kilometer. Hvad mange af disse demonstrerende ikke er klar over er, at en lille del af de tilstedeværende på Blågårds Plads allerede har lagt planer for aftenen. Denne hårde kerne har aftalt, at i tilfælde af et ja ved afstemningen, vil de afspærre Nørrebrogade ned mod Dronning Louises Bro, og erklære Nørrebro for EF-fri zone.

EN EF-FRI ZONE

Da optoget af mennesker efterhånden når frem til Nørrebrogade fra Blågårds Plads, er noget af det første de møder en politibil. Pludseligt flyver en flaske igennem luften og smadrer forruden på politibilen. Betjentene reagerer i en fart ved at trykke sømmet i bund, og kører over på den anden side af Dronning Louises Bro. Her afspærres politimændene straks broen, omdirigerer trafikken og tilkalder forstærkninger. Samtidig på den anden side af broen, ruller nogle demonstranter nu skurvogne og affaldscontainere fra kvarterets baggårde ud midt på gaden, og omdanner dem til barrikader. Flere steder antændes bål i gaderne og brosten og fortovsfliser brækkes op af jorden, og gøres klar som kasteskyts. På få minutter er Nørrebro omdannet til "EF-fri zone", som det kunne læses på barrikadens bannertekst.

POLITIET MOBILISERES

På Københavns Politigård oprettes samme aften en kommandostation, forkortet KSN. KSN's opgave er at have overblik over, hvor politifolk i løbet af aftenen befinder sig. I samarbejde med områdelederen, som befinder sig på stedet, skal de styre begivenhederne så hensigts- mæssigt så muligt. Denne aften på Nørrebro er områdelederen den erfarne vicepolitikommis- sær Leo Lerke, der har fået til opgave at lede politiets styrker.

Klokken 22.00 får KSN meldingen over radioen; "*Der er nu affaldscontainere ad Ravnsborggade mod Nørrebrogade. Der er tale om BZ'ere og det er med huer*". Kort derefter (klokken 22.22) ankommer Leo Lerke til Dronning Louises Bro på modsatte side af demonstranterne – han anmoder straks om at få uniformerede og civilklædte styrker til området. Klokken 23.07 indløber en melding om brand i en beboet ejendom på Nørrebrogade 9A – altså på den anden side af demonstranternes barrikader. Politiet er således nødsaget til at bryde igennem aktivisternes afspærring, for at brandvæsenet kan nå frem til stedet. Leo Lerkes oprindelige plan var at afvente indgreb over for demonstranterne, men nu er der menneskeliv på spil. Uden for

sten-kast-afstand, midt på broen, affyrer betjente adskillige gaspatroner ind over barrikaderne, hvilket får demonstranterne til at sprede sig. Da brandvæsenet når frem til bygningen, viser det sig at være falsk alarm – der var blot tale om et genskær i et vindue fra et gadebål som en lokal beboer fejlagtigt havde troet

var brand.

Omkring klokken 23.30 har politiet skabt et brohoved ind på Nørrebrogade, som nu er ryddet for demon-

Billedet her er taget kort efter betjentene er trængt igennem barrikaden ved Dronning Louises Bro. På de væltede skurvogne ses banneret med teksten "EF-FRI ZONE".

stranter, der har spredt sig til de tilstødende gader. Betjente på stedet kan for et øjeblik ånde lettet op og afvente ordrer. Ved at vise sin tilstedeværelse, håber politiet på at demonstranterne vil sive væk. Pludselig indløber en melding om, at en gruppe aktivister forsøger at tilvinge sig adgang til den lokale politistation i Blågårdsgade, ved hjælp af en hjemmelavet rambuk. Ganske hurtigt undsættes de nødstedte politi-kollegaer på stationen, da en deling med tåregas tvinger demonstranterne væk fra stedet. Politifolkene, der har befriet politistationen bliver på Blågårds Plads. Leo Lerke er løbet tør for gas og anmoder nu KSN om leverancer af mere gas. Politiet har på det givne tidspunkt kontrol over situationen, og er efterhånden af den overbevisning, at det hele snart vil være overstået. Sådan skulle det ikke gå.

AKTIVISTERNE MOBILISERES PÅ SANKT HANS TORV

Hvad politiet ikke er klar over er, at det begynder at rygtes blandt aktivisterne, at man vil samles på Sankt Hans Torv. I minutterne kort før, og frem til midnat samles op mod 200-300 demonstranter på torvet. Dette skal senere vise sig at være skæbnesvangert, da torvet i ugerne omkring 18. maj 1993 er under ombygning. Der skal lægges ny stenbelægning på torvet, hvilket vil sige, at der frit fremme ligger byggemateriel og klynger på i alt 4 tons løse brosten, der nemt kan benyttes som kasteskyts. Demonstranter fylder affaldscontainere til randen med brosten, der derved nemt kan fragtes rundt i gaderne. Vidner har senere fortalt, at ho-

vedparten af de tilstedeværende aktivister på torvet ikke er helt almindelige mennesker. Det var folk, der var klædt på til at slås mod politiet. Stemningen er konfronterende.

Klokken 00.18 får KSN radiomelding om, hvad der foregår på torvet; ”... nu rev man sten op på Sankt Hans Torv, og man begyndte at gøre klar dernede, så jo længere tid vi venter, des større chance får de karle”. På baggrund heraf, sendes en deling på 21 betjente ned mod torvet fra den nordlige side. Delingen mødes hurtigt af et voldsomt bombardement af brosten og flasker og betjentene affyrer deres tåregas. Desværre har de ingen gasmasker med sig, og da der er modvind få de gassen direkte tilbage i hovedet igen. Flere betjente kommer til skade som følge af stenkastene, og hele delingen trækker sig tilbage i sikkerhed, men forsøger yderligere to gange forgæves at trænge ned mod torvet. KSN misforstår meldingen om tilbagetrækning som en knibe-melding.

Knibemelding er en radiomelding, der inden for politiet normalt betyder, at en betjent behøver omgående hjælp, og at alle ledige patruljer af sig selv skal søge mod det sted, hvor meldingen er angivet. ”Kollega i knibe” er således en melding, man tager meget alvorlig, og den kan ikke omgøres og må ikke siddes overhør.

Uropatruljen; Den civilklædte uropatrulje fungerede fra 1969-2001. Arbejdet fokuseredes især på narkokriminalitet, og der blev således gjort en effektiv indsats i de hårde narkomiljøer. Deres opgaver var primært at bevæge sig i uroområder, deraf navnet, og skaffe oplysninger om narkohandlerne, bl.a. ved at infiltrere narkobander. Op igennem 1980’erne blev uropatruljen især sat ind mod hash-handelen på Christiania, hvor det ved adskillige lejligheder kom til voldsomme konfrontationer. Især på venstrefløjen betragtede man derfor betjentene som statsautoriserede voldsmand. Ud over aktioner mod narke gjorde patruljen sig også bemærket ved flere store demonstrationer. Helt galt gik det ved urolighederne den 18. maj 1993, hvor billeder af stenkastende urobetjente, blot var vand på kritikernes mølle. Siden 1993 var uropatruljen hverken tilstedeværende på Christiania eller ved civile demonstrationer. Patruljen blev nedlagt i januar 2001 og narkobekæmpelsen samlet i én enhed.

EN REGN AF BROSTEN

Tæt ved Sankt Hans Torv befinder der sig ni civilklædte betjente. De bliver pludseligt opdaget af demonstranterne og melder over radioen; ”... så er vi angrebet midt på Fælledvej, så nu må der kraftknusemig komme hjælp frem”. KSN opfatter også fejlagtigt denne som en knibemelding. De ni betjente løber hurtigt i sikkerhed bag politikæden længere nede ad Fælledvej og melder til Leo Lerke, der fejlagtigt tror, at der stadigvæk befinder sig to civile betjente under angreb ved Sankt Hans Torv. Trods manglen på gas, føler han sig derfor nødsaget til at rykke frem. En deling betjente sendes op ad Fælledvej mod torvet i politikæde, marcherende i formation, side om side med skjoldet hævet op foran sig. Da delingen befinder sig ca. 50 meter fra torvet, kommer de inden for kasteafstand. De mange videooptagelser fra episoden viser, hvordan der pludseligt er en konstant regn af brosten i luften. Betjentene har aldrig oplevet

Betjente sårede af kasteskyts

noget lignende. Normalt, når en deling politibetjente i kampuniform, iført skjolde og hjelm, kommer gående op gennem en gade, får det langt størstedelen af demonstranter til at løbe – det skete bare ikke hér. I stedet går aktivisterne til angreb og brosten, jernrør, knækkede fortovsfliser og flasker hagler ned over politifolkene.

TRÆK PISTOLERNE

Gaden bliver med ét indhyllet i øredøvende larm. Råb og skrig, høje smæld, når brosten rammer betjentes skjolde og jorden. Lyden af sten, der kurrer hen af asfalten, og glas der knuses. Trods dette voldsomme angreb, skønner Lerke, at det er nødvendigt at fortsætte fremad, grundet de kolleger som han fejlagtigt tror er i knibe. Da politikæden når lidt længere frem, falder indtil flere betjente, ramt af sten. Kollegaer træder til og hjælper de humpende betjente i sikkerhed bag politikæden. Demonstranternes angrebsform er ganske klar – de kaster højt og lavt. Det vil sige, at ét hold aktivister kaster efter benene, og når betjentene søger at beskyt-

te disse med skjoldet, kaster næste hold aktivister efter hoved og bryst, og på den måde er der et konstant flow af sten. Leo Lerke ser kun én mulighed, og det er at fastholde situationen, og bevæge politikæden fremad. Ved en tilbagetrækning frygter han på dette tidspunkt, at han ikke er i stand til at få alle kvæstede betjente med sig tilbage, og at dette kan være livstruende. En anden grund er frygten for, at aktivisterne får mulighed for at tilbageerobre – og genbruge – de sten, der allerede har været kastet mod politifolkene én gang. Betjentene befinder sig nu i en fastlåst position, hvor de ikke kan trække sig, grundet de sårede kollegaer, der ikke kan trække sig ud af stedet. Til en undersøgelsesrapport har Lerke senere forklaret, at det virkede som om, at aktivisterne bevidst kastede efter de faldne politimænd. På dette tidspunkt er klokken mellem 00.20 og 00.30, og der ligger mindst 10 sårede betjente på vejen. Under normale omstændigheder, ville aktivister højst kunne nå at kaste et par sten, inden politiet ville sprede demonstranterne ved hjælp af gas. Lerke har bare ikke mere gas, og hans folk står nu overfor en menneskehob, der faktisk tror at de kan slå politifolkene tilbage. Hvad demonstranterne nok ikke havde regnet med er, at brosten pludseligt kommer retur. På et tidspunkt begynder URO-betjente at kaste brosten tilbage mod hoben i forsøg på at få aktivisterne til at trække sig, men uden held. KSN modtager 00.27 en melding om, "*... at vi er trængt af helvede til, vi skal have flere folk frem. (...) Vi er i alvorlig knibe ud for den gamle Station 6*". På dette tidspunkt befinder politikæden sig lige ude foran Politimuseet, den gamle station 6. Kort her- efter melder Leo Lerke KSN, at han nu betragter situationen så livstruende, at han agter at afgive varselsskud. Han får følgende melding fra KSH; "*... du skønner. Og hvis du skønner, det er nødvendigt, så gør du det*". På dette tidspunkt ligner gaden en krigszone. Utallige brosten er stadigvæk i luften, der er ild i biler og affaldscontainere.

SKUD AFFYRES

Det er Leo Lerkes intention, at kun de tre ledende betjente skal afgive varselsskud. Grundet den enorme larm og forvirring i momentet, misforstår én af de ledende betjente Lerkes besked, og han meddeler alle de tilstedeværende politifolk at de skal trække pistolerne og afgive varselsskud. Det er nøjagtigt i dette øjeblik, at alt synes i kaos, og for første gang denne aften bruger politiet deres håndvåben. En serie skud affyres. En del op i luften, og en del mod mængden. Ifølge vidneforklaringer, opfatter størstedelen af aktivisterne slet ikke, at der bliver affyret skud. Dette er formentligt også grunden til, at skuddene i første omgang ikke har nogen nævneværdig effekt, og at brostensregnen fortsætter ufortrødent. Klokken 00.35 medde-

ler Lærke til KSN, at der er afgivet varselsskud. Under et minut efter den første skudsalve kan man på videooptagelserne fra aftenen, hører ordren; *"Skyd efter benene"*. Ordren afgives med stor sandsynlighed fra en megafon, hvorefter endnu en serie skud affyres mod demonstranterne. Mindst 14 demonstranter rammes og såres af de to skudsalver, ligesom 23 betjente kommer til skade på Fælledvej. I samme nu (klokken 00.40) ankommer der gas. En betjent i løb affyrer en række gasgranater hen over politikæden. Han er på eget initiativ løbet fra Blå- gårds Plads og op til brændpunktet. Gassen får menneskemængden til at trække sig tilbage, og betjentene passerer den gamle station 6, og når op på Sankt Hans Torv. Her møder de endnu en gang en regn af brosten, og en delingsfører giver politiet ordre til at kaste stenene tilbage, idet han håber, at der ikke skal skydes igen. Klokken 00.46 beordres pistolerne på ny trukket af én af de tre ledende betjente, og der afgives for tredje gang en salve fra pistolløbene – såvidt vides, bliver ingen ramt. Først da gasrationerne fra politikgården når frem omkring klokken 01.00, standes urolighederne og i de næste par timer kommer det kun til små sporadiske sammenstød i sidegaderne. Klokken 03.36 lyder ordren; *"Så er det for hjemadgående, kom"*, hvorefter gaderengøringen kan påbegyndes.

Det gøres efterfølgende op, at 33 politifolk affyrede i alt 113 skud fra deres pistoler, heraf 95 under kommando. Der var tale om varselsskud, men også skud mod arme og ben. Desuden greb politiet denne nat til uautoriserede magtmidler ved at kaste brosten mod aktivisterne. Politiet registrerede 102 tilskadekomster blandt betjentene i forbindelse med 18. maj, hvoraf 63 medførte sygefravær. 11 personer henvendte sig, eller blev indbragt til Rigshospitalet til behandling med skudsår i arme, ben, mave og en enkelt fik opereret et projektil ud af nakken. Et ukendt antal demonstranter blev behandlet privat for skudsår og skrammer.

Skydereglement; Før politiet afgiver skud, der indebærer risiko for skade på personer, skal det så vidt muligt først ved advarselsråb og dernæst ved varselsskud tilkendegives vedkommende, at politiet har til hensigt at skyde, hvis ikke politiets påbud efterkommes. Det skal så vidt muligt sikres, at vedkommende har mulighed for at efterkomme påbuddet. En polititjenestemand, der er under direkte kommando, må kun anvende skydevåben efter ordre fra en leder medmindre der foreligger en overhængende farlig situation.

TIDSLINJE

- 22.00.00 Politiet får første melding om barrikader på Nørrebro
- 22.22.00 Leo Lerke ankommer til Dr. Louises Bro – anmoder om forstærkning
- 23.00.00 Forstærkning fra Politigården og station 1 ankommer
- 23.07.00 Melding om brand i ejendom på Nørrebrogade – falsk alarm
- 23.30.00 Politiet har ryddet Nørrebrogade. Demonstranterne er spredt
- 23.34.00 Unge forsøger at storme Blågårdsgade politistation – ”kollega i knibe” melding
- 00.00.00 Melding om barrikadebyggeri på Skt. Hans Torv
- 00.16.00 Delta 2 forsøger at nå torvet fra nord – bombarderes med brosten
- 00.35.00 Varselsskud affyres – første skudepisode
- 00.36.15 ”Skyd efter benene”. Anden skudepisode
- 00.40.00 Gasskytte fra Delta 1 når frem til Fælledvej
- 00.46.38 Enkelte skud affyres - tredje skudepisode
- 01.00.00 Politiet har kontrol over situationen – efterfølgende kun små sammenstød
- 03.36.00 Sidste radiomelding. Oprydning omkring Skt. Hans Torv påbegyndes

Brandmænd i færd med oprydning efter urolighederne

POLITISK, RETSLIGT OG MEDIEMÆSSIGT EFTERSPIL

Følgende morgen (den 19. Maj), erklærede daværende statsminister, Poul Nyrup Rasmussen (S), at han og regeringen stod fuldt og fast bag politiets reaktion på begivenhederne, og at hans tanker gik til de kvæstede betjente. Som øverste foresatte for politiet, sorterede sagen direkte under justitsministeren, Erling Olsen, der afviste at iværksætte en nærmere undersøgelse af begivenhederne. Dette betød, at politidirektør Poul Eefsen havde frie rammer til at skrive sin rapport om episoden. Heri fastslog Eefsen, at der aldrig var blevet givet ordre til at affyre andet end varselsskud. Det vil altså sige, at selvom politidirektøren overordnede forsvarede politiet, ofrede han i realiteten de betjente, som havde skudt. Tre af disse betjente blev da også senere sigtet for at have overtrædt skyderelementet. I pressen påpegede man, at andre end de tre betjente havde skudt, og at civilklædte urobetjente tilmed havde spillet en tvivlsom rolle ved at opdne de uniformerede betjente. Efter cirka en uge bad Erling Olsen Rigsadvokaten Asbjørn Jensen om at undersøge urolighederne.

Urolighederne på Nørrebro gav i flere år anledning til diskussion – især skiltes vandene om politiets adfærd og ved spørgsmålet, hvorvidt politimændene havde handlet egenhændigt eller på ordre. Og havde der været tale om sidstnævnte, hvorfor påtog ingen i ledelsen sig da ansvaret? Uden for venstrefløjsmiljøer var der dog almen enighed om, at de autonomes voldelige adfærd og hærværk var forkastelig. Den 29. august 1994 afleverede Asbjørn Jensen sin rapport, der i offentligheden mødte massiv kritik – flere mente, at den var utilstrækkelig, og han måtte derfor udfærdige endnu en rapport, som lå færdig den 30. maj 1995. En måned efter gik Folketingets ombudsmand, Hans Gammeltoft-Hansen, ind i sagen. Han kritiserede begge Asbjørn Jensens rapporter. Ifølge Gammeltoft-Hansen var rapporterne præget af vilkårlighed og tegnede et tvivlsomt billede af begivenhederne. Ombudsmanden fandt det tilmed betænkeligt, at rigsadvokaten, der fungerede under justitsministeriet, skulle forestå en undersøgelse, der blandt andet omhandlede dettes egen rolle. Justitsministeren tog Asbjørn Jensen i forsvar, men måtte snart erkende, at der var brug for endnu en undersøgelse, ligesom at retssagerne mod de tre betjente skulle stoppes. Derpå nedsatte Folketinget en undersøgelseskommission. Efter fire års arbejde, offentliggjorde kommissionen i år 2000 rapporten, der godkendte politiets handle måde – herunder afgivelsen af de 113 skud – og udelukkende gav aktivisterne skylden for den voldsomme optrapning af urolighederne. Rapporten kritiserede dog politiet for ikke at have iværksat en systematisk undersøgelse af sin egen indsats. Rapporten føjede

således intet nyt til Asbjørn Jensens redegørelser, de skarpe skud var ”berettigede”, hvorefter sagen endelig blev lukket.

Kommission; En kommission består af en gruppe personer, som er udnævnt på højt niveau, og har til opgave at undersøge og afgive betænkning om et bestemt problem.

Folketingets ombudsmand er en kontrolinstans i forhold til den offentlige forvaltning. Ombudsmanden udpeges af Folketinget, der også kan afskedige ham, såfremt han ikke nyder tillid fra tinget. Ombudsmandens arbejde går først og fremmest ud på at undersøge, om forvaltningen har efterlevet gældende ret. Han kan ikke omgøre forvaltningens afgørelser, og hans reaktionsmidler består navnlig i adgangen til at udtale kritik og afgive henstillinger. Dette har til formål at påvirke myndighedernes fremtidige adfærd.

LITTERATUR OG HENVISNINGER

Gyldendals og Politikens Danmarkshistorie bind 16, Grænser forsvinder, 1985-2000, af Søren Hein Rasmussen (2004).

Politi 1682-2007, af Henrik Stevnsborg (2010).

URO – 25 års gadekamp, af Tom Heinemann (1995).

Kampen om Ungdomshuset – Studier i et oprør, René Karpantschhof og Martin Lindblom (red.) (2009).

De autonome – en bog om og af den autonome bevægelse, autonomt forlag (maj 1994).

”Politiloven” af 2004 – gældende. Indbefatter bl.a. bestemmelser for brug af politiets magtmidler;

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=1836>

Danske folkeafstemninger om EU; Valgresultater og beskrivelser

Om Maastricht-traktaten <http://www.eu-oplysningen.dk/dokumenter/traktat/eu/>

”24 timer vi aldrig glemmer”, DRs fremstilling af begivenhederne ”18. Maj 1993: Urolighederne på Nørrebro”.

<http://www.dr.dk/P1/Serier/24timervialdrigglemmer/>